

Biobouwers – Het fundament onder kustecosystemen

Tjisse van der Heide
Radboud Universiteit Nijmegen
&
Rijksuniversiteit Groningen

“Een biobouwer is een organisme dat zijn omgeving sterk verandert”

Jones et al., 1994

Biobouwers in kustecosystemen

Van de Koppel, 2008

Mosselen helpen elkaar een handje...

Mosselen clusteren omdat ze dan:

- Minder makkelijk wegspoelen door de golven
- Minder snel uitdrogen

Mosselen helpen elkaar een handje...

Mosselen clusteren omdat ze dan:

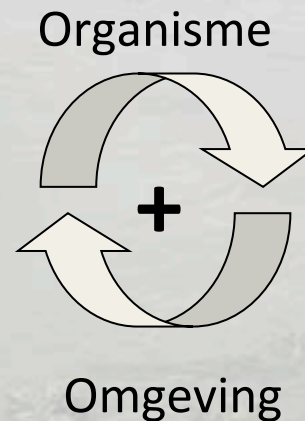
→ Minder makkelijk opgegeten kunnen worden

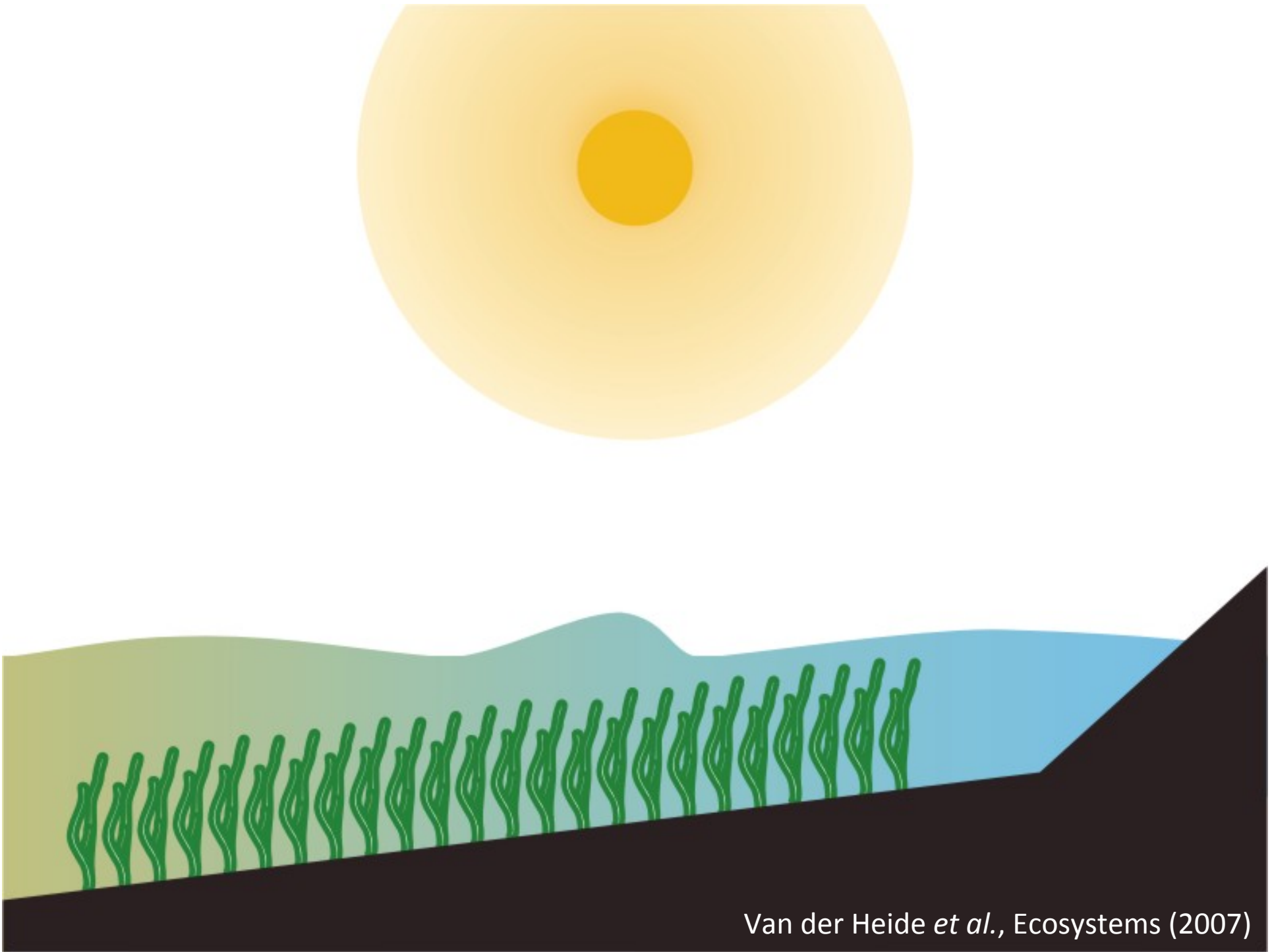

Positieve terugkoppelingsmechanismen :

Veel biobouwers verbeteren hun eigen
groeicondities

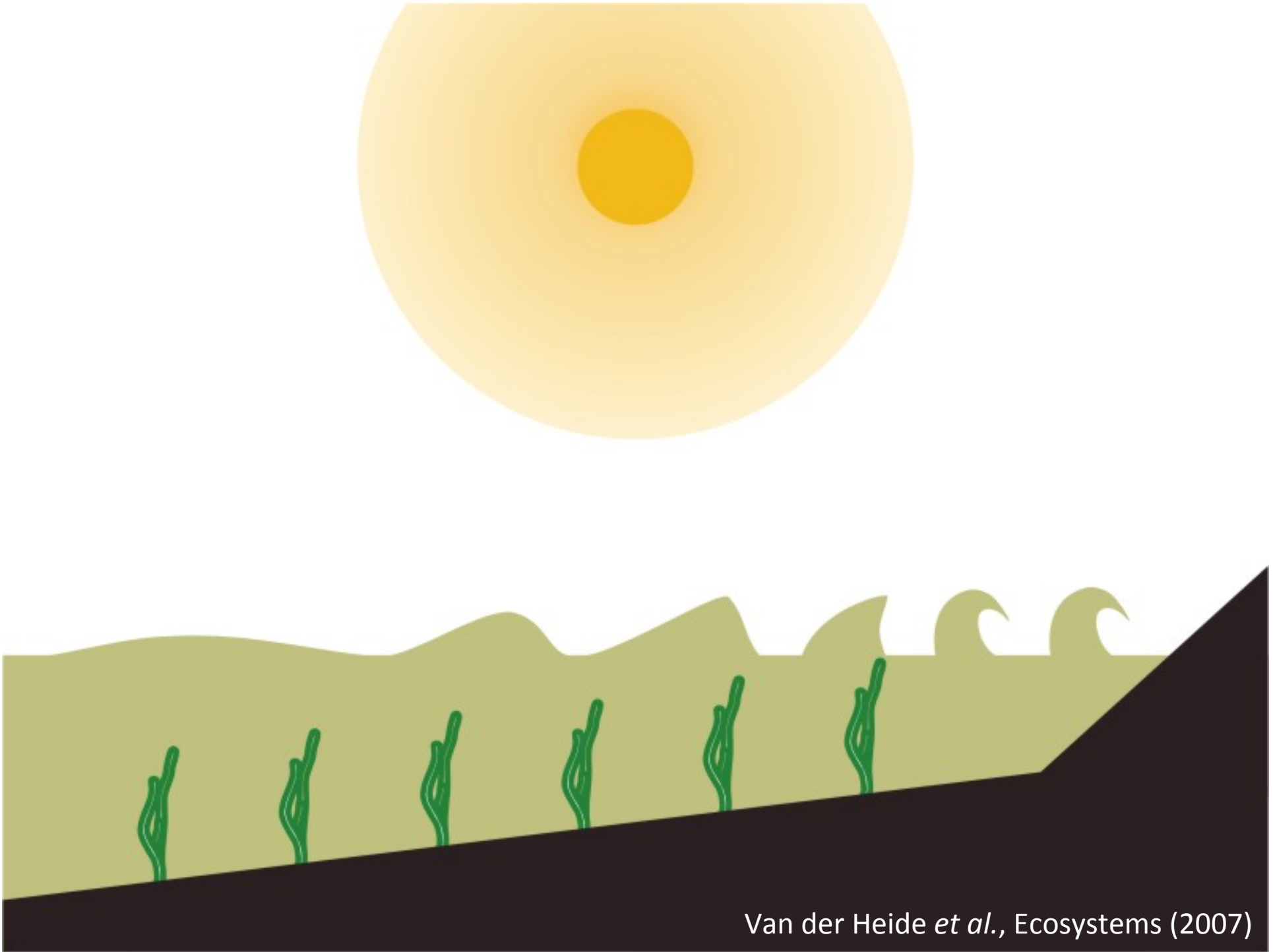

Van der Heide *et al.*, Ecosystems (2007)

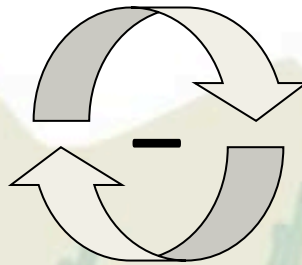
Van der Heide *et al.*, Ecosystems (2007)

Negatieve terugkoppelingsmechanismen:

Biobouwers kunnen hun eigen groei ook remmen

Organisme

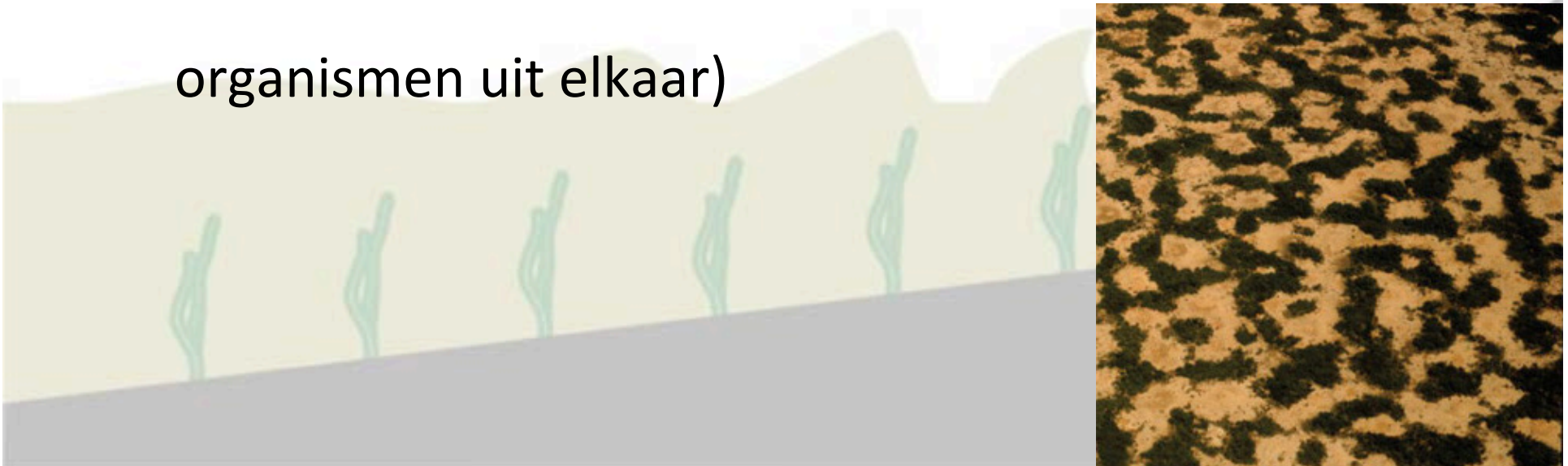

Omgeving

Schaal-afhankelijke terugkoppeling:

- Biobouwers hebben lokaal een positief effect (zorgt voor clustering)
- Maar remmen elkaar op grotere afstanden (drijft organismen uit elkaar)

13°N 121°53'32.53" E

Streaming ||||| 100

Gestreepte zeegraspatronen in St Eflam, Frankrijk

Golf- en stromingsrichting

Gestreepte patronen: de theorie...

Eerder onderzoek liet zien dat:

1. Zeegrassen sediment invangen en daardoor vaak hoger liggen dan hun omgeving
2. De zeezijde van zo'n zeegrasveld vaak bloot staat aan golfslag

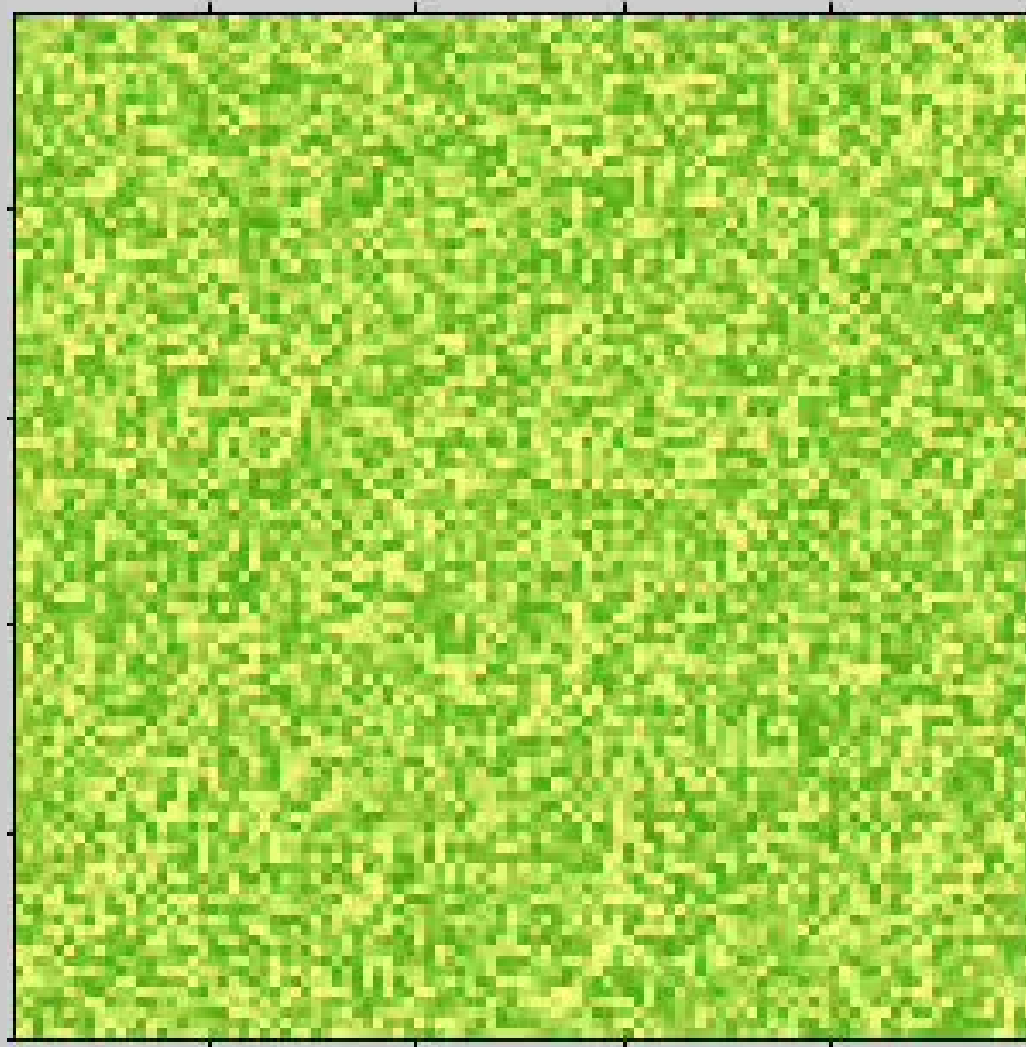
Idee:

→ Zeegrasstrepen ontstaan doordat zeegras aan de (beschutte) kustzijde aangroeit en aan de zeezijde afkalft:

→ “Strepen die naar de kust wandelen”

Een computer model...

Zeezijde

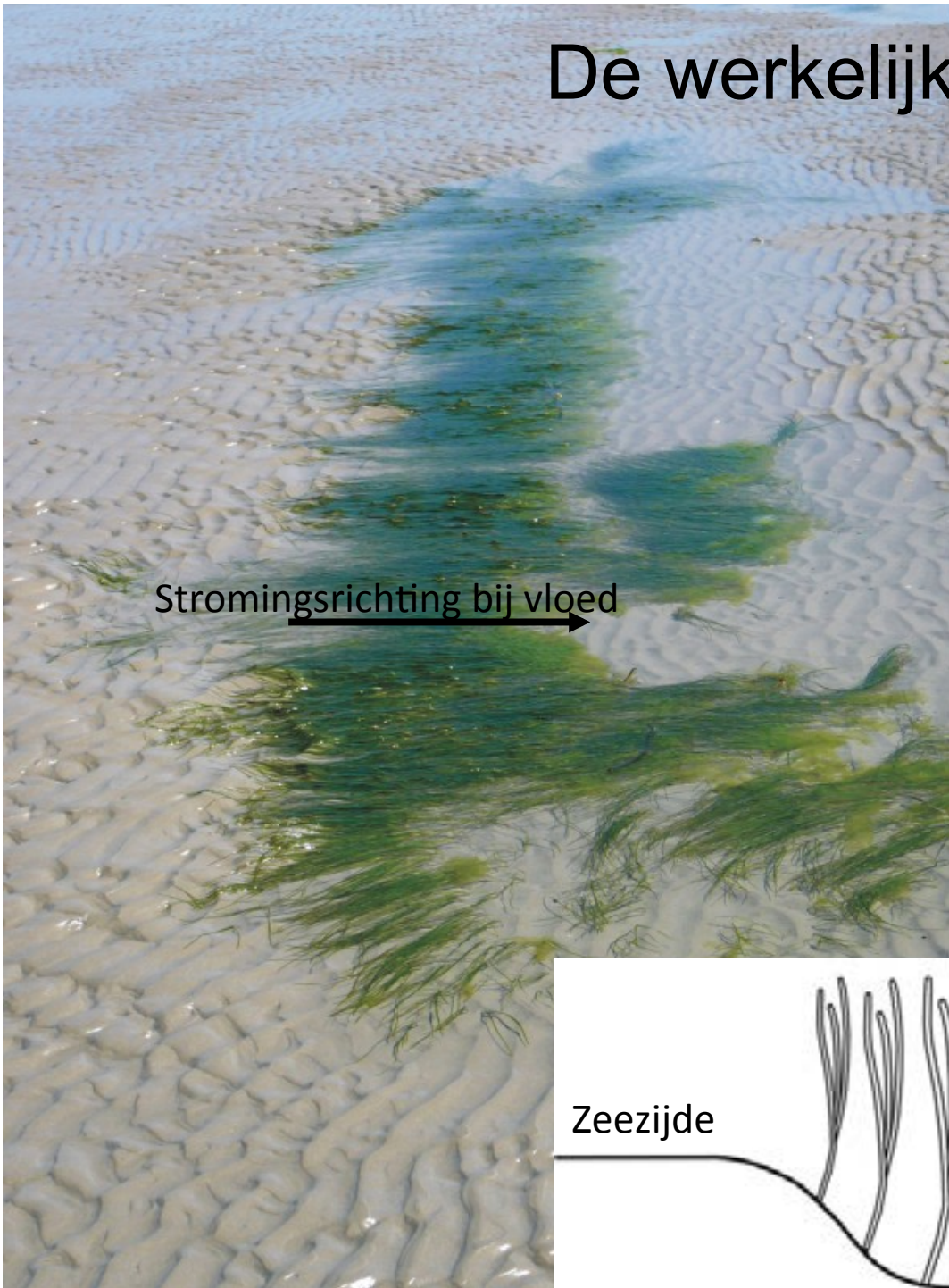
Kustzijde

De werkelijkheid...

De werkelijkheid...

Stromingsrichting bij vloed

Zeezijde

Kustzijde

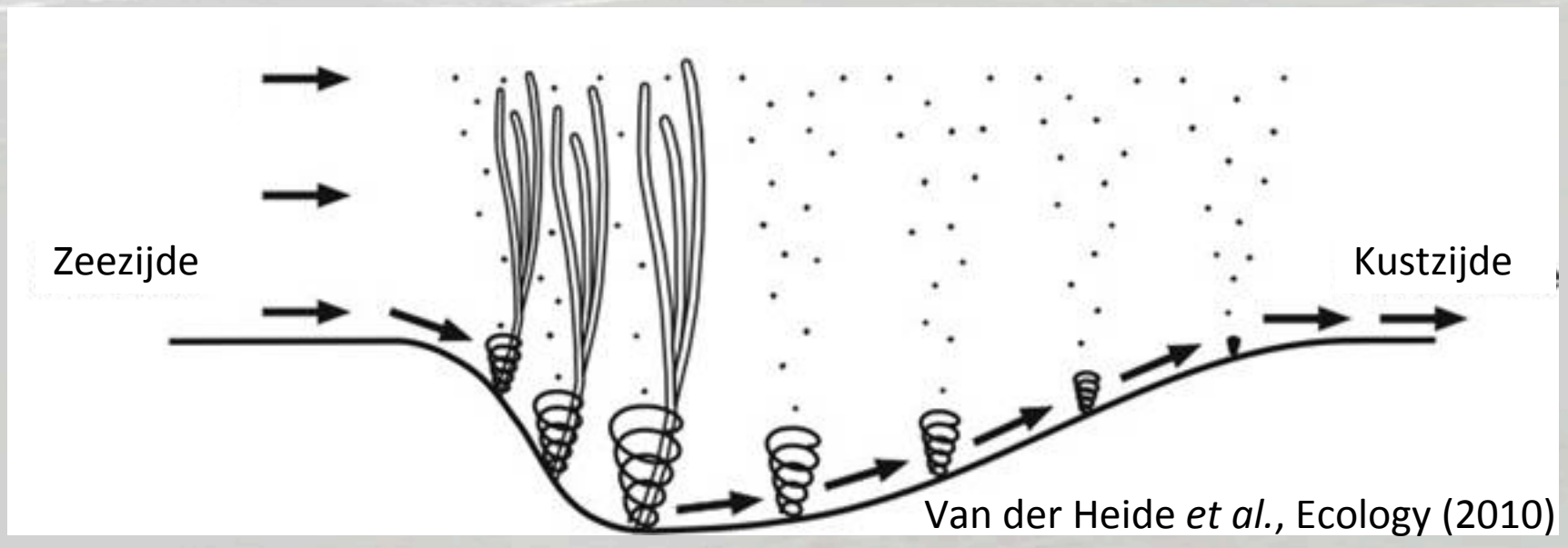
Terug naar de tekentafel...

→ Lokale positieve terugkoppeling:

- Hoge dichtheid van de planten verbetert de 'verankering'

→ Lange-afstand negatieve terugkoppeling:

- Hoge dichtheid in een brede streep zorgt voor turbulentie en erosie door golven

→ Lokale po

- Hoge

→ Lange-afs

- Hoge
en er

Zeezijde

e 'verankering'

voor turbulentie

Kustzijde

de *et al.*, Ecology (2010)

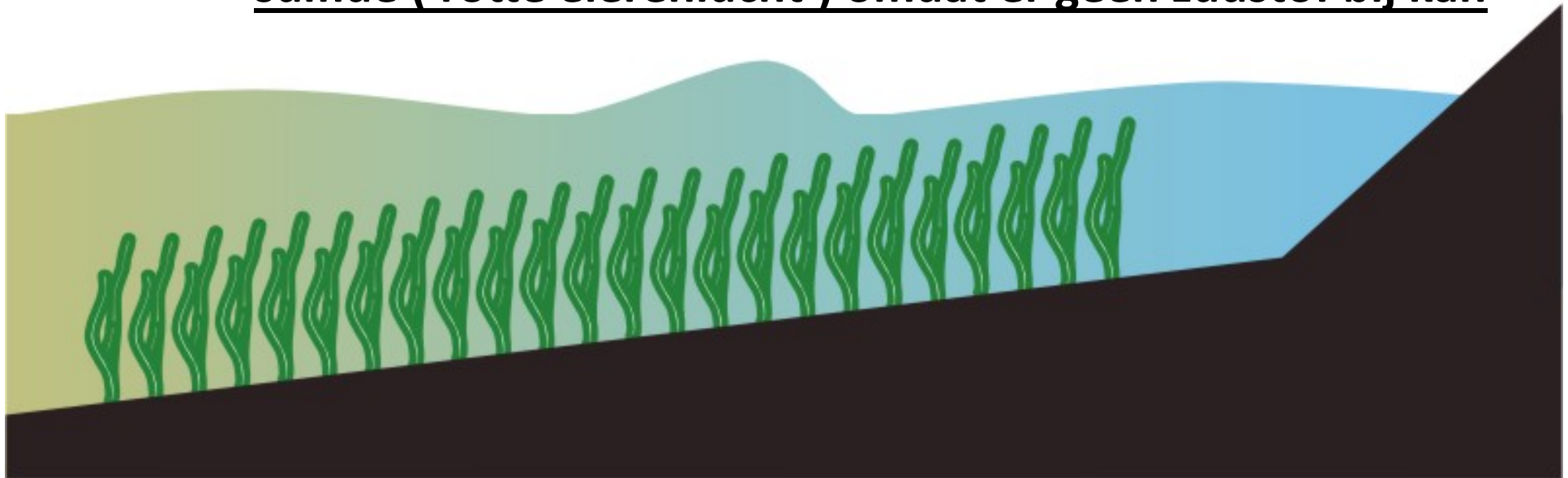
Lokale positieve & langeafstand negatieve
terugkoppelingen...

**Wat gebeurt er als beide op dezelfde schaal
werken?!**

Invangen van zwevende deeltjes door zeegras

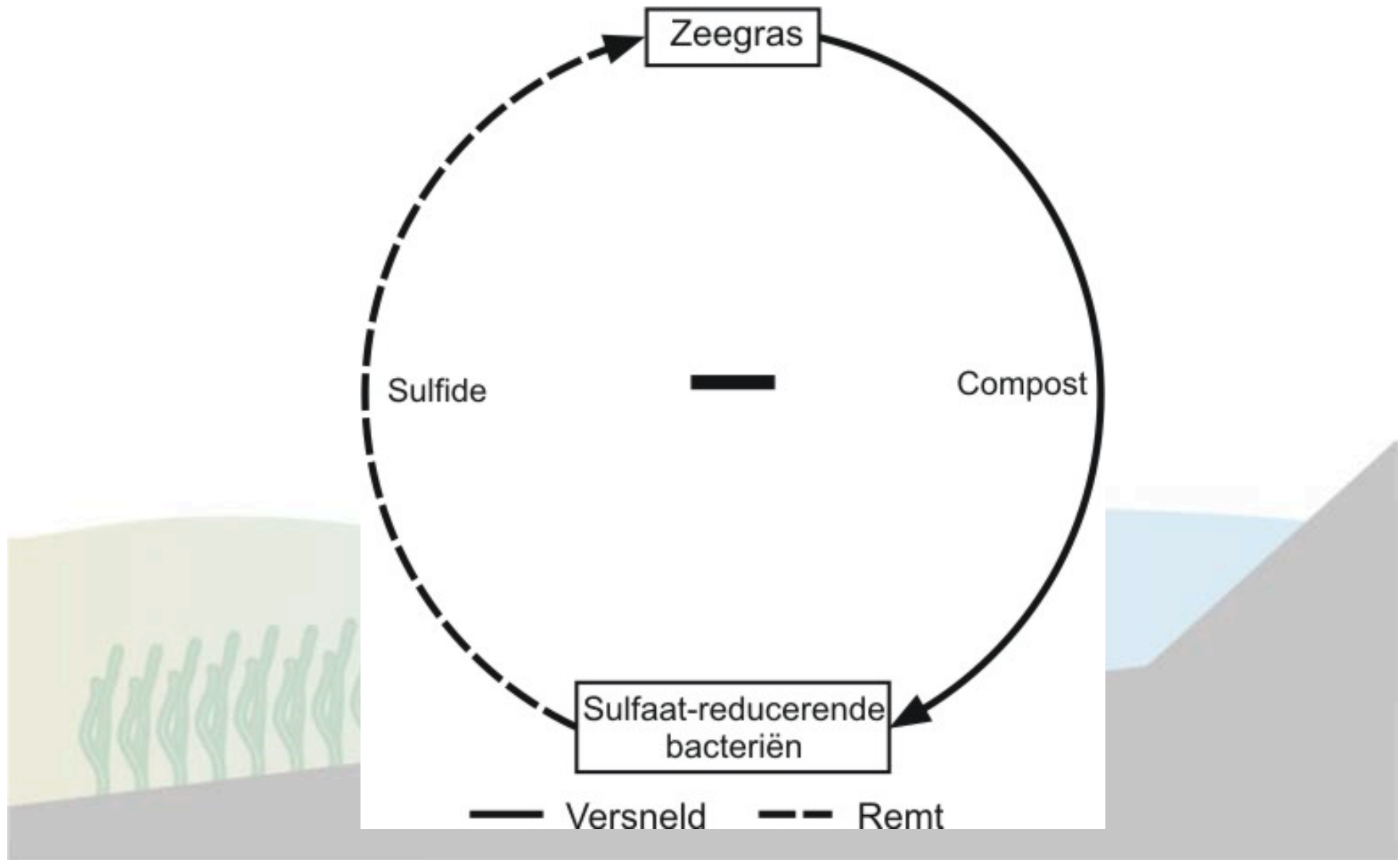
- **Positief:** Helder water!
- **Negatief:** Ophoping van organisch materiaal ('compost')

→ Afbraak compost in mariene bodem leidt tot vorming sulfide ('rotte eierenlucht') omdat er geen zuurstof bij kan

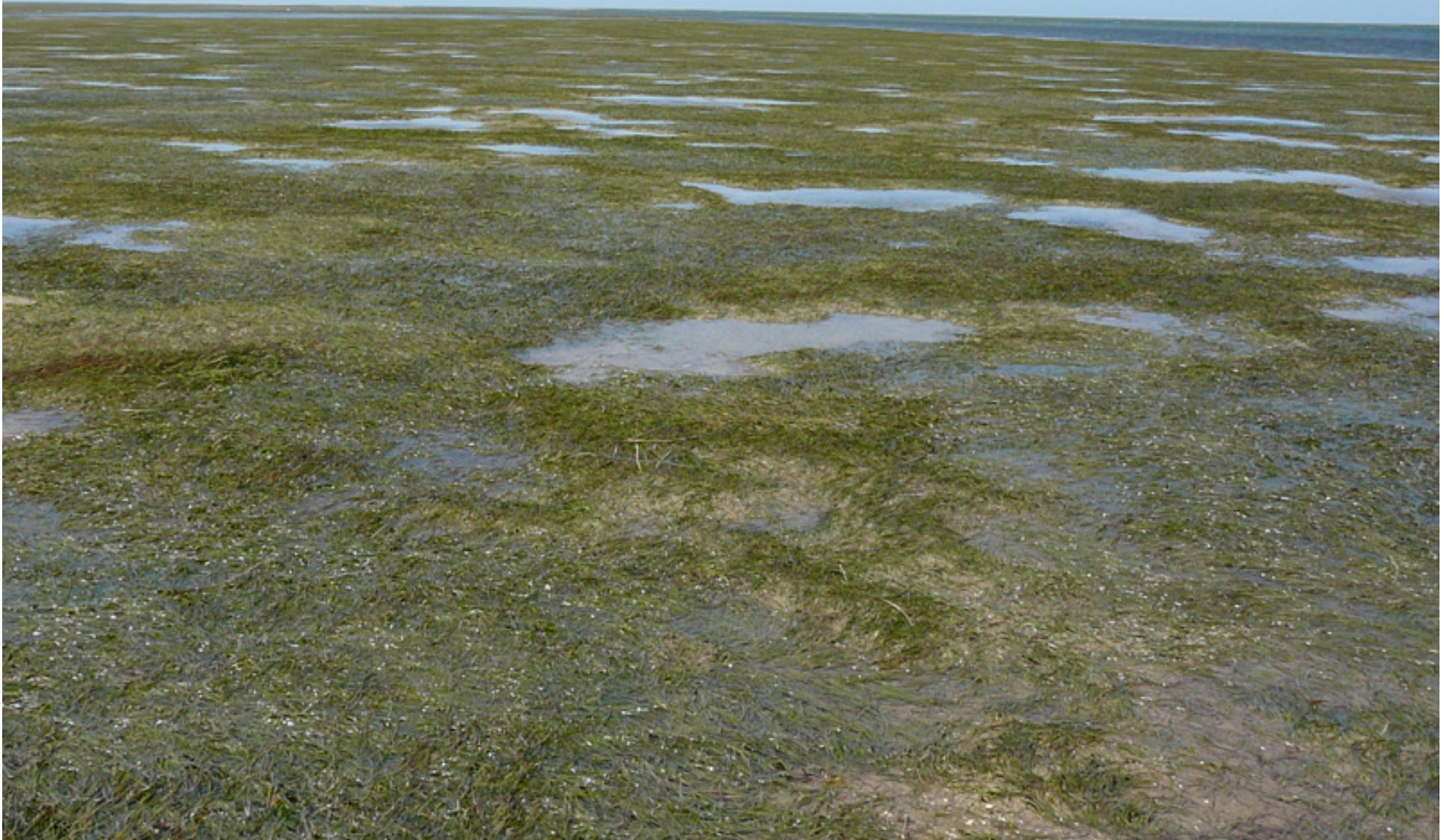

Invangen van zwevende deeltjes door zeegras

Banc d'Arguin (Mauritanië, West-Afrika)

Matthijs

Jan

Jim

www.Globetrotter

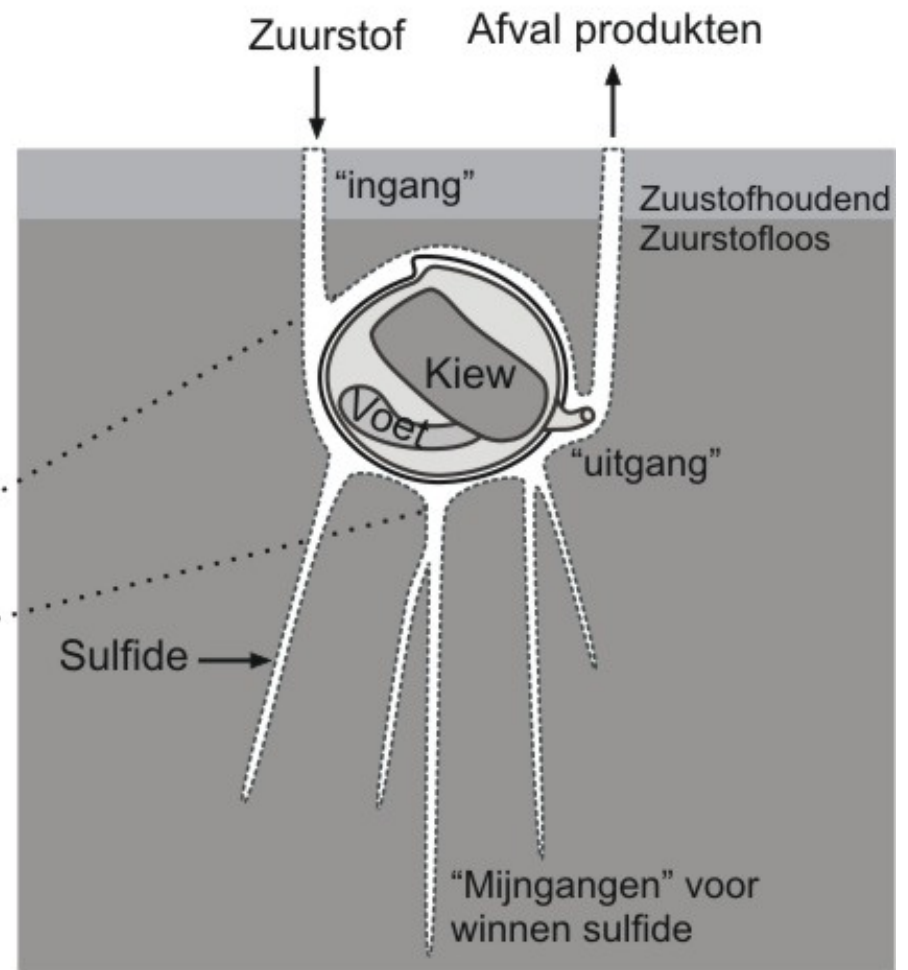
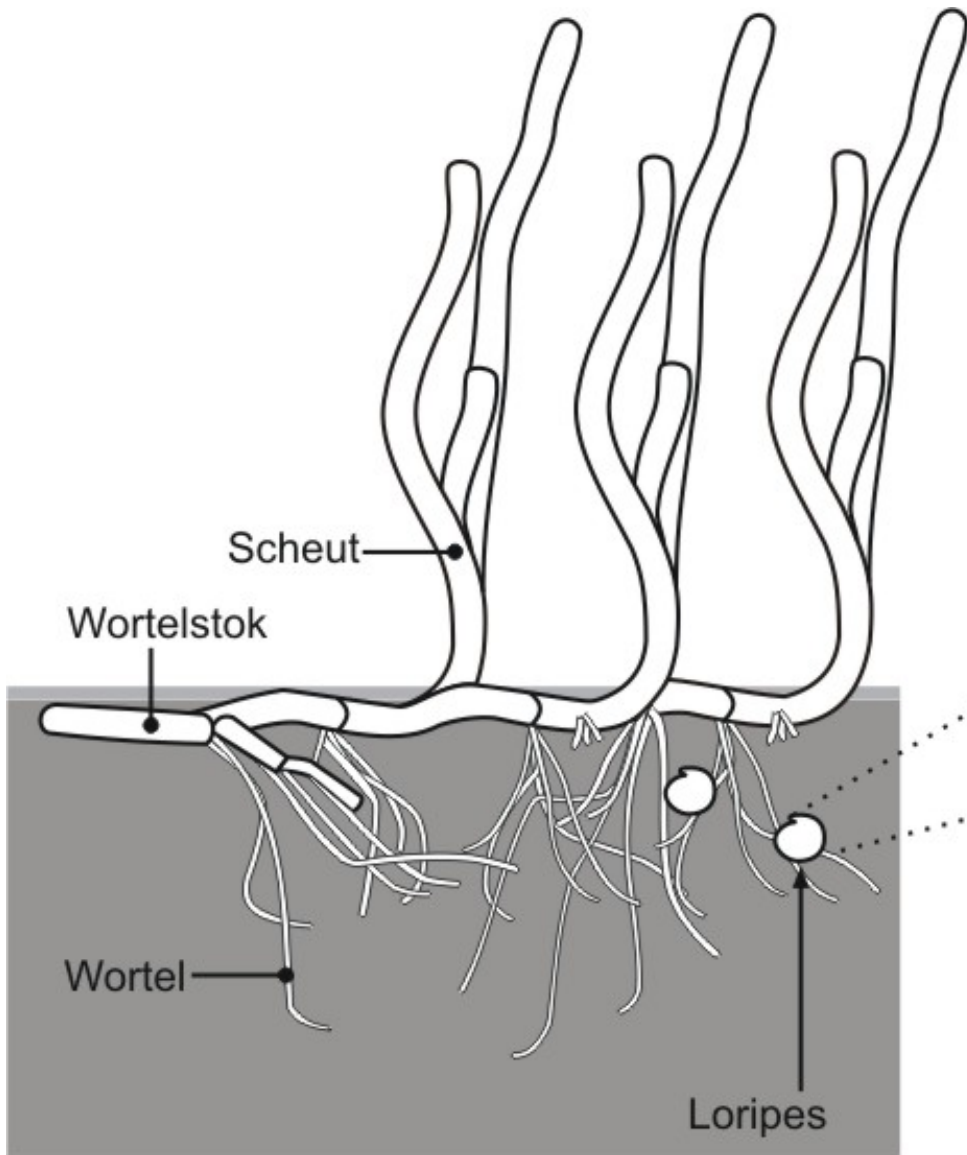

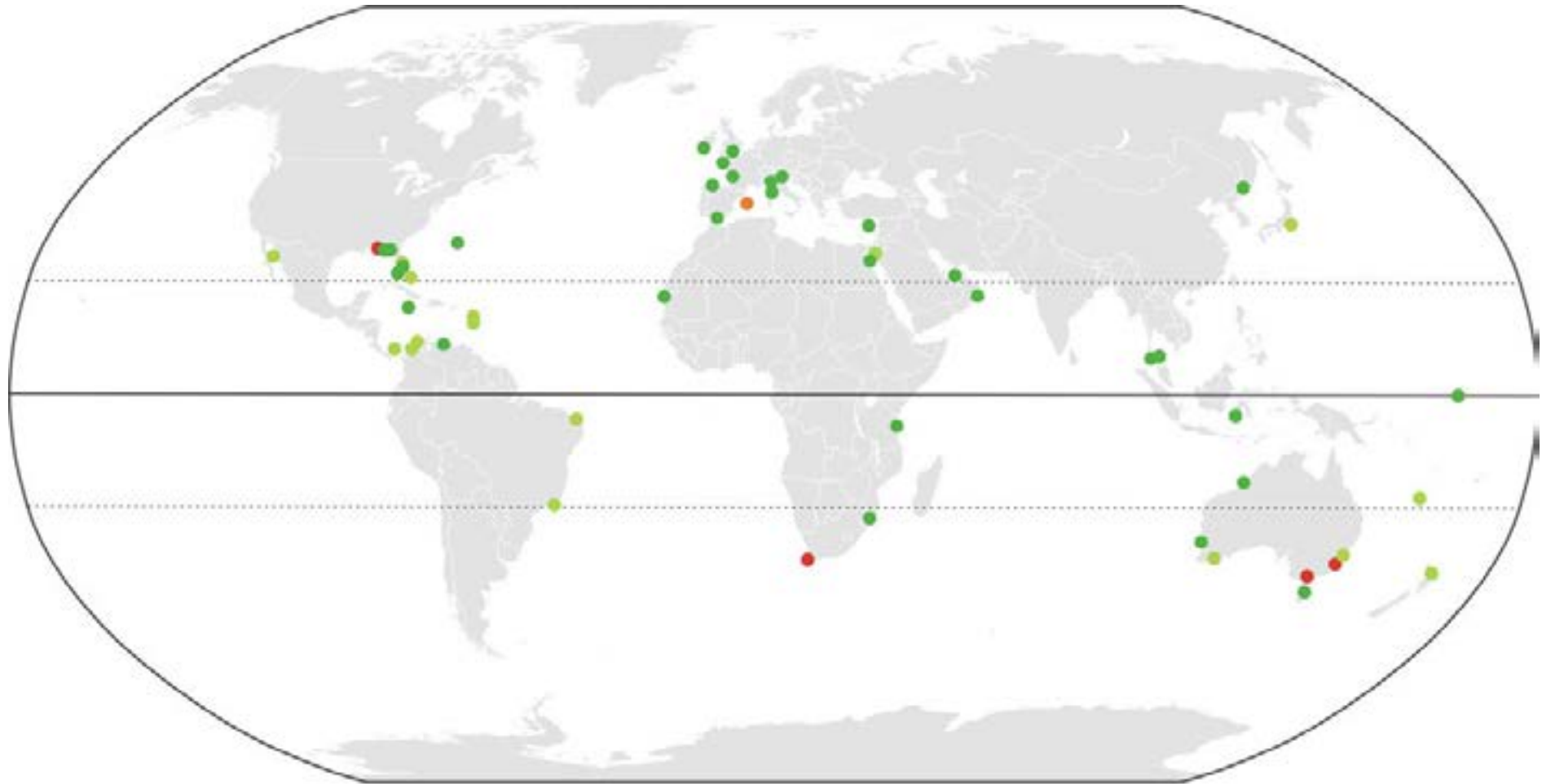
Loripes lacteus
Tot 3700 #/m² in het zeegras!!!

Loripes goed voor zeegras?...

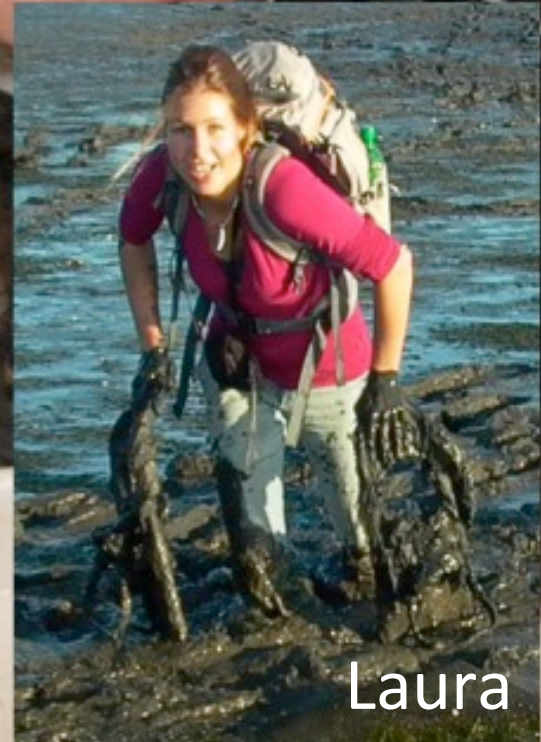
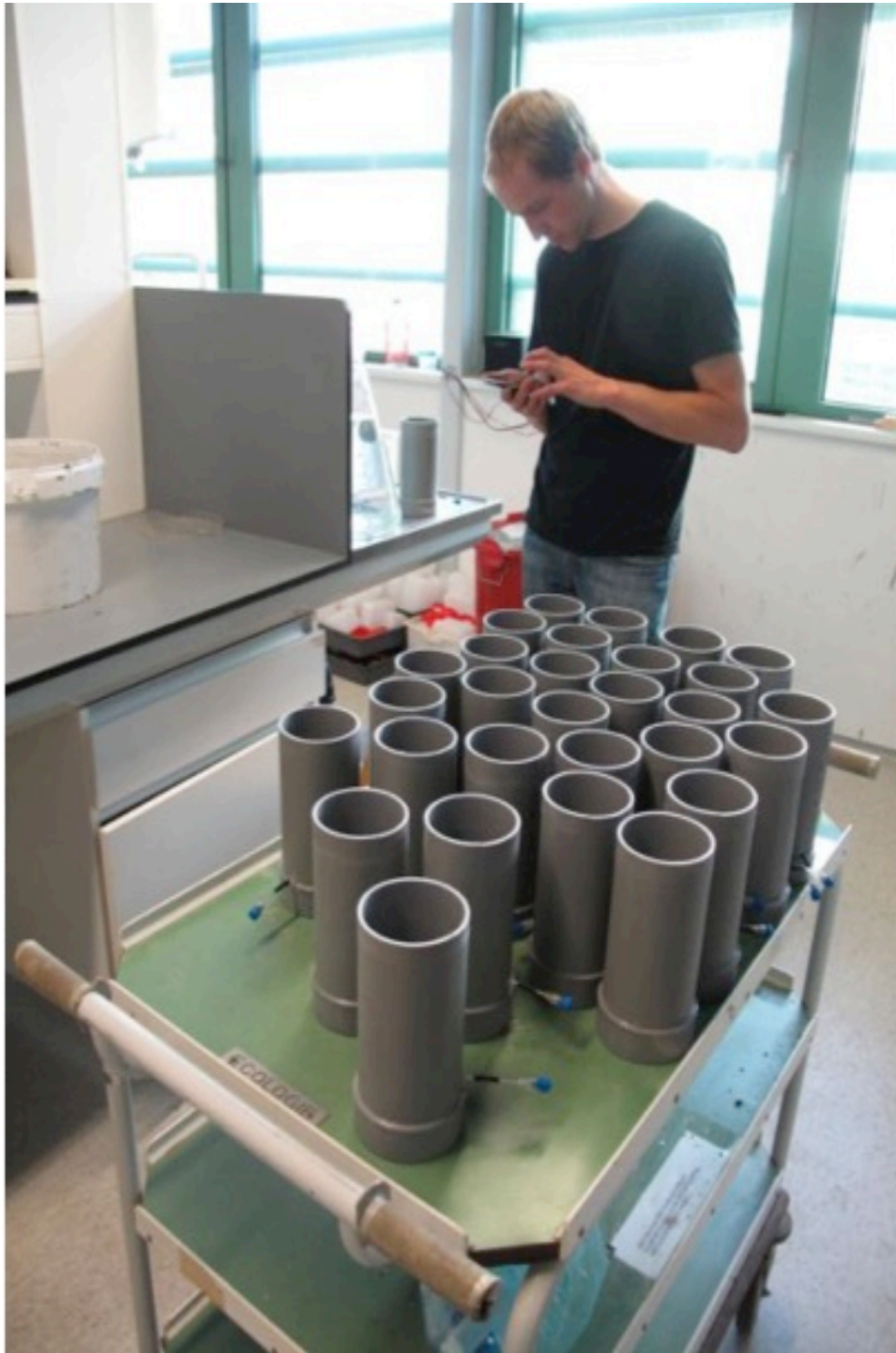
Zeegras goed voor Loripes?

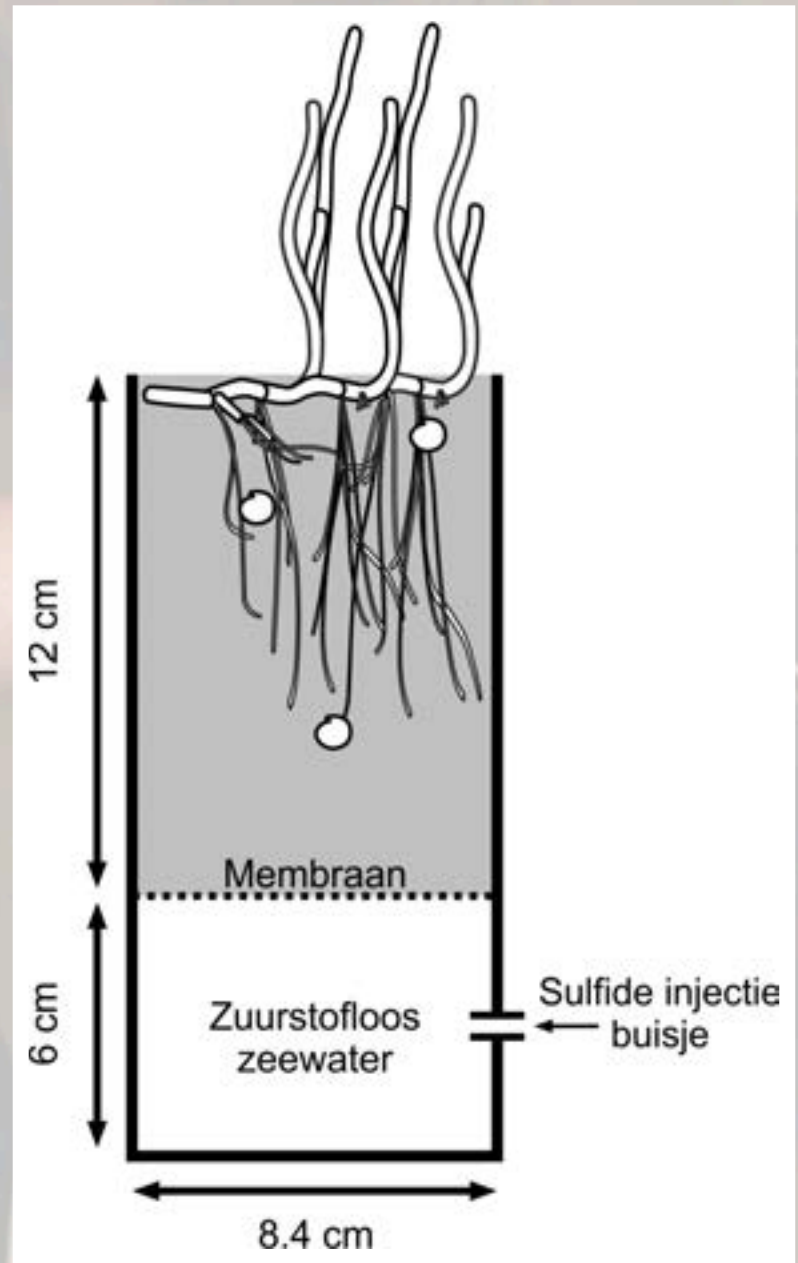
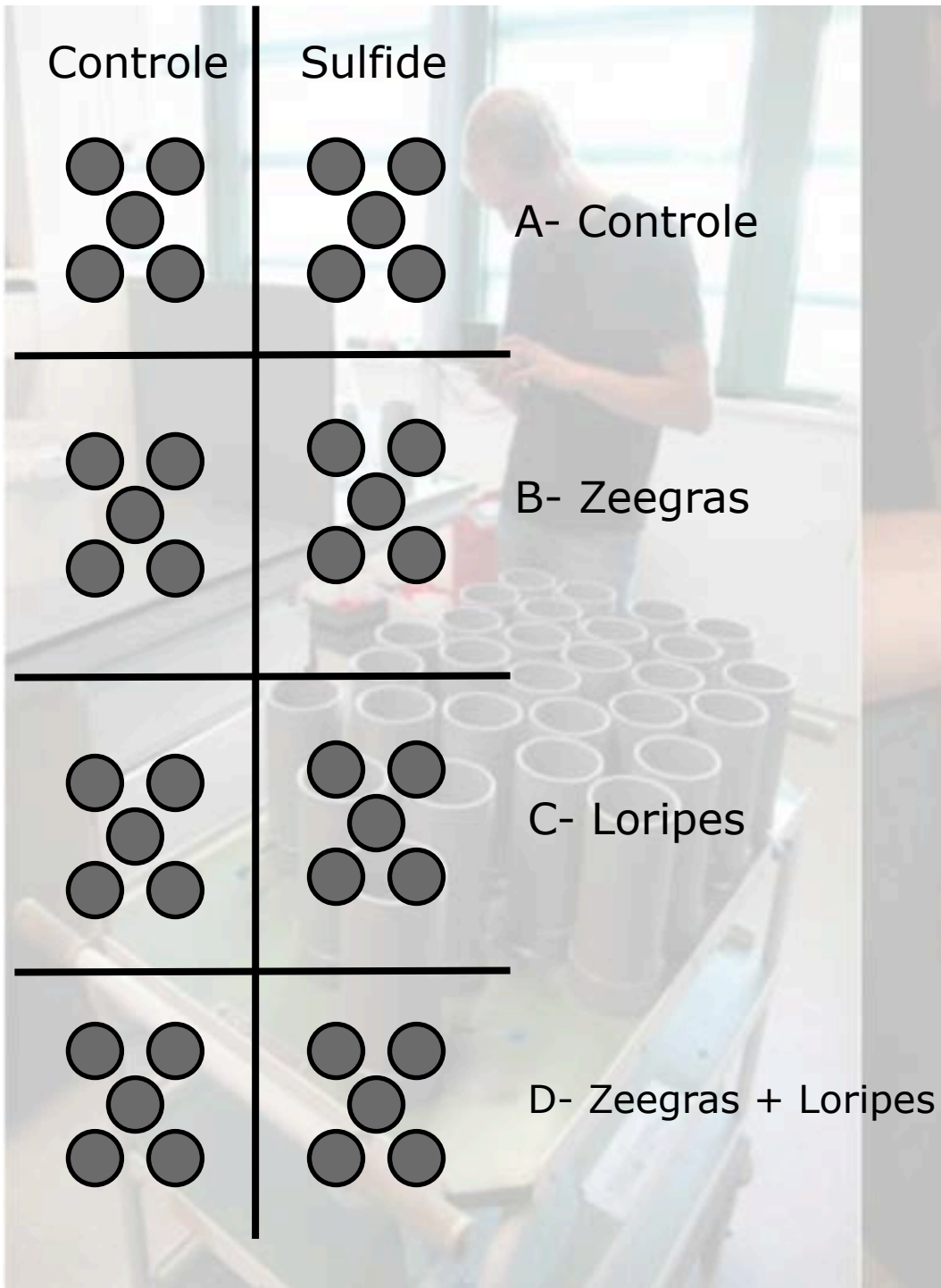
- Loripes aanwezig in zeegras
- Loripes afwezig in zeegras

Ze komen al samen voor sinds de evolutie van zeegrassen in het Krijt – 100 miljoen jaar geleden!!!

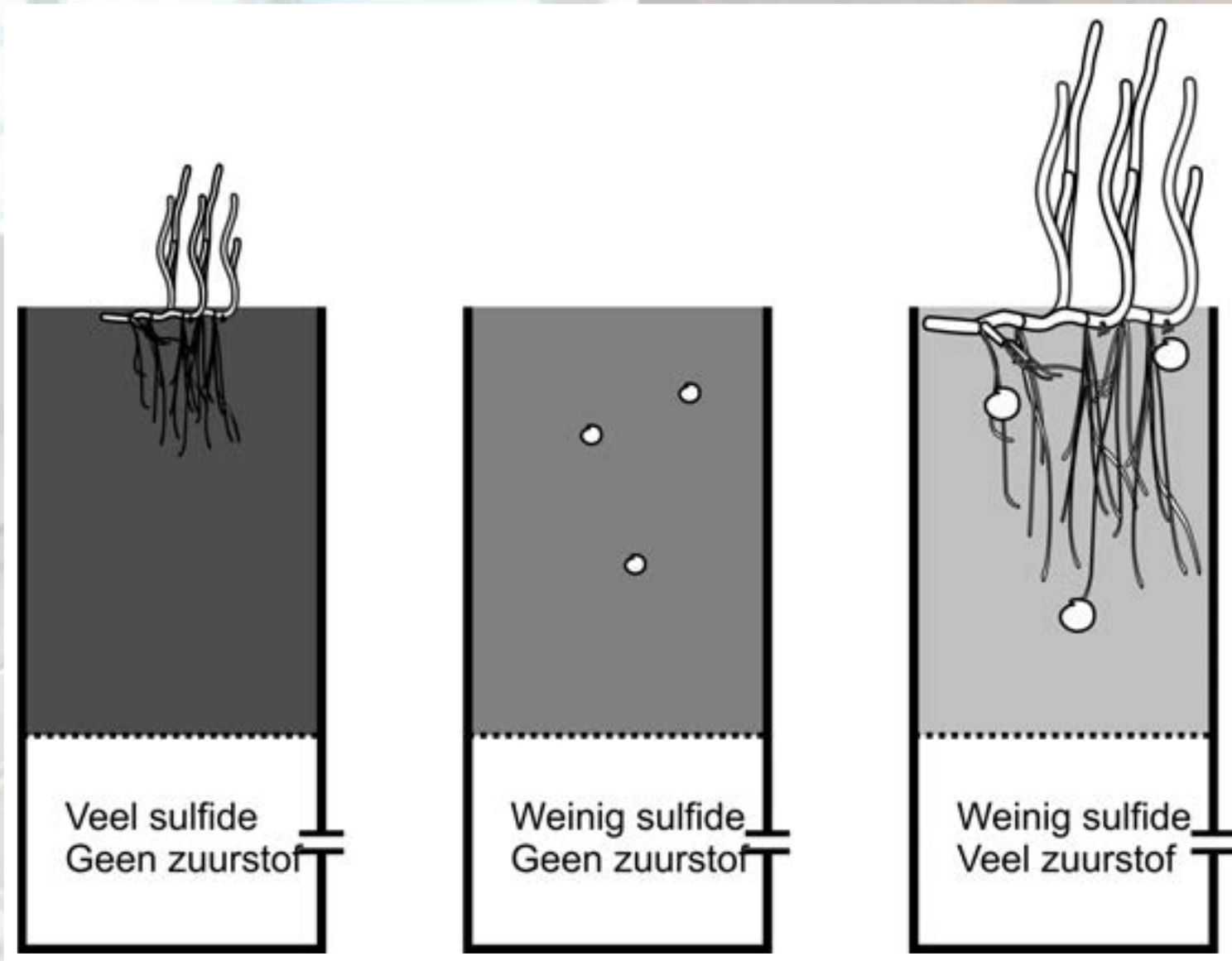

Laura

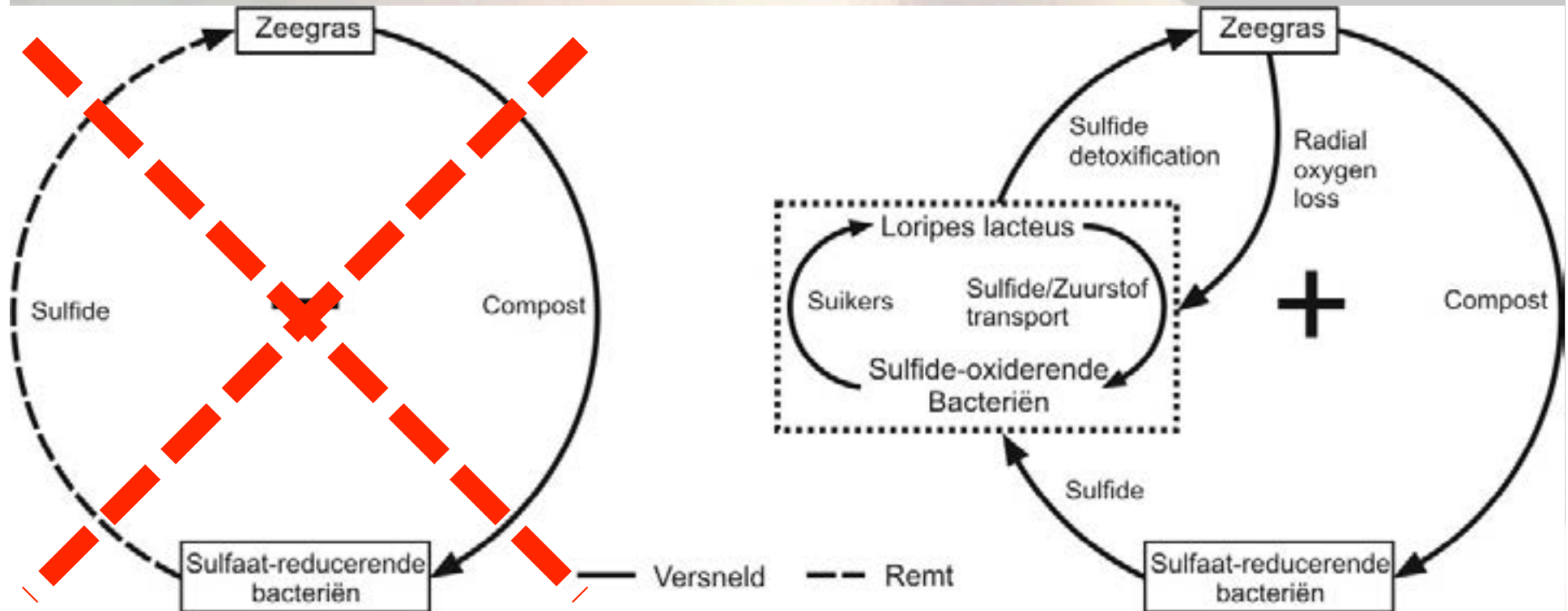

Zeegras en Loripes doen het alleen goed als ze bij elkaar zitten!

Een 100-miljoen jaar oude 3-traps symbiose!

De symbiose heft het negatieve effect van zeegras op zijn eigen groei op!

Er zijn dus veel biobouwers in mariene ecosystemen

Er zijn dus veel biobouwers in mariene ecosystemen

Maar waarom zijn ze belangrijk?

Mariene biobouwers...

Veel andere soorten zijn weer van biobouwers afhankelijk!

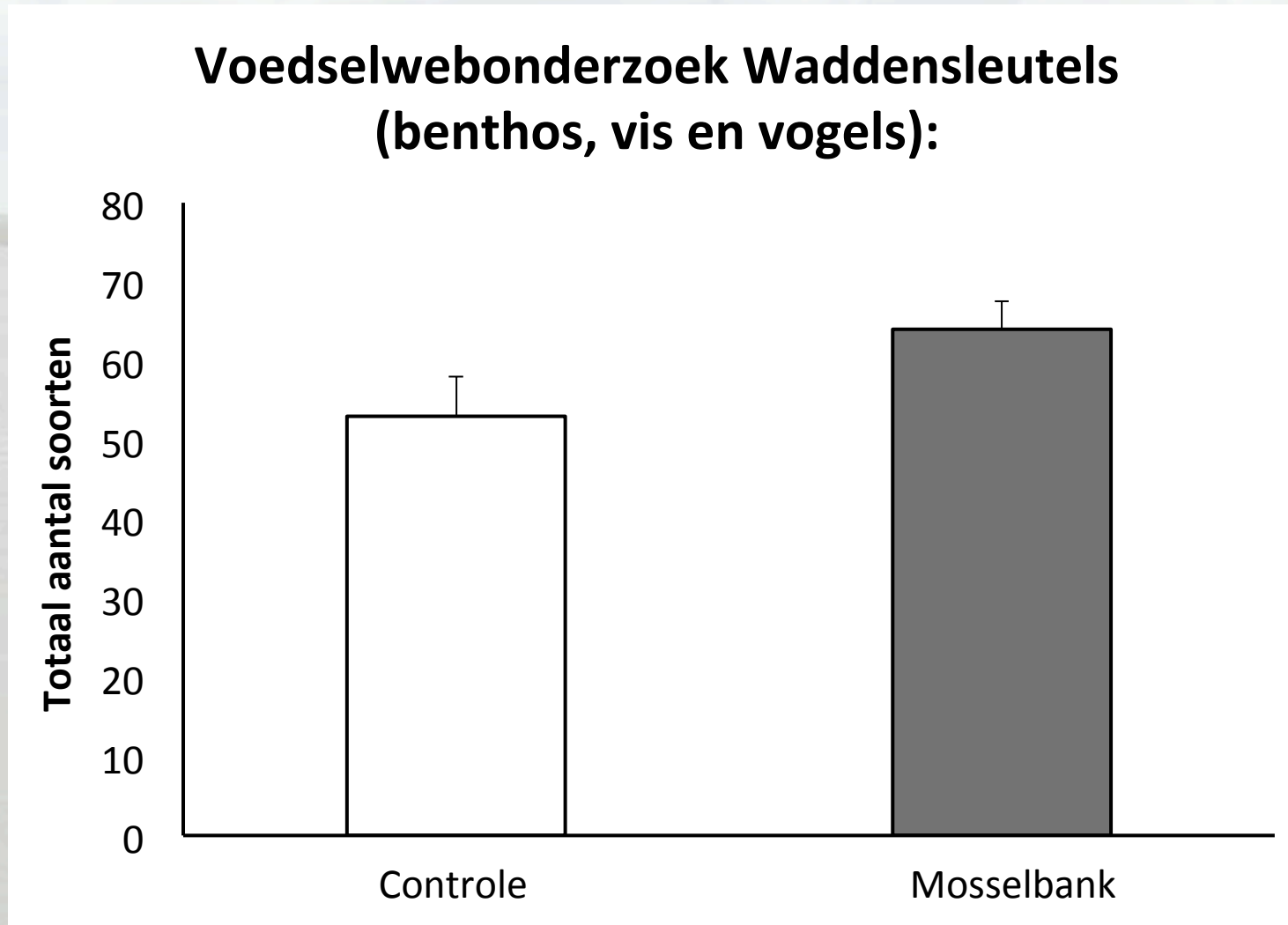

Mosselbanken als biobouwers in de Waddenzee...

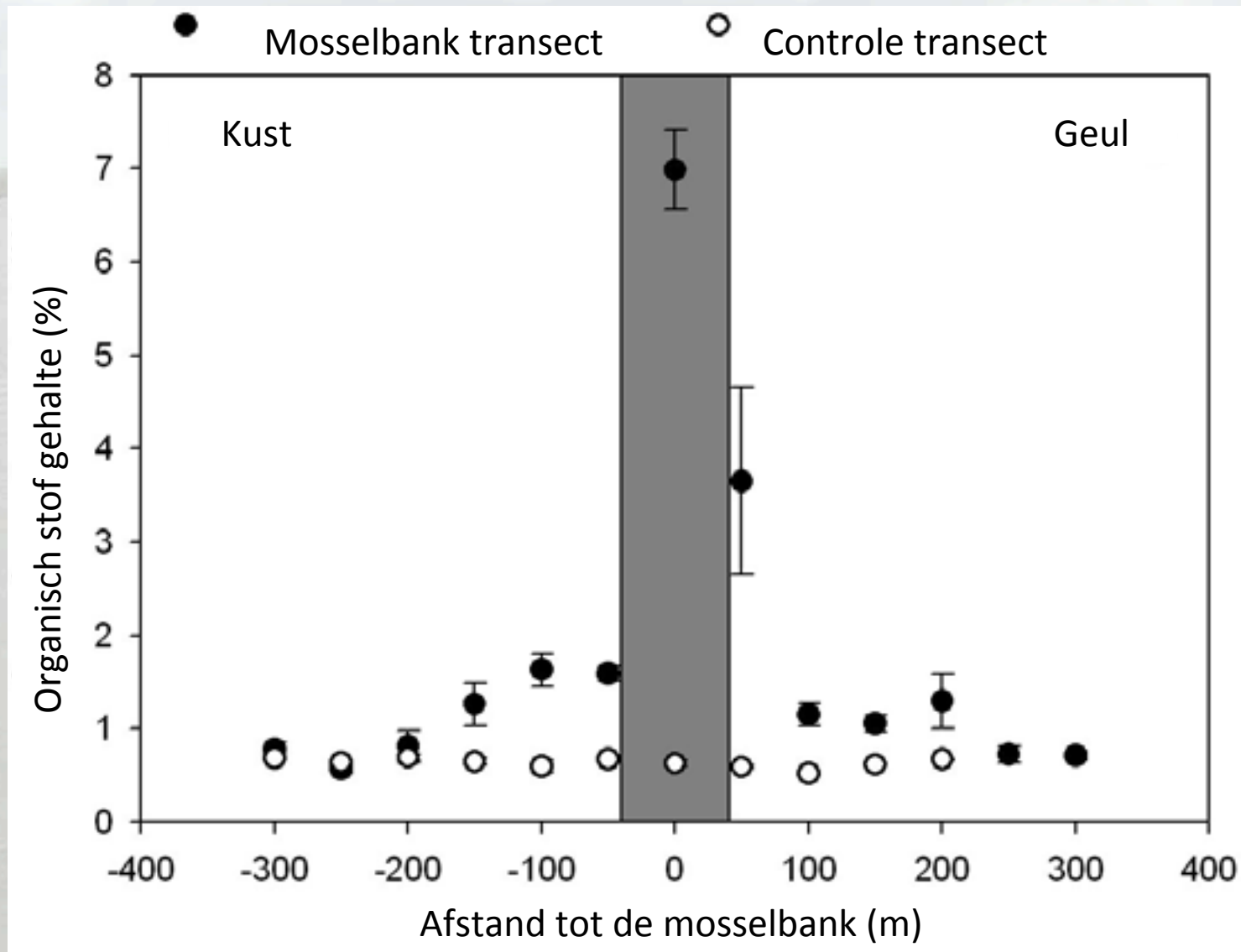
Lokale effecten mosselbanken Waddenzee

**~21% meer soorten op een mosselbank – zichtbaar in alle groepen
In het algemeen ook (veel!) hogere dichtheden**

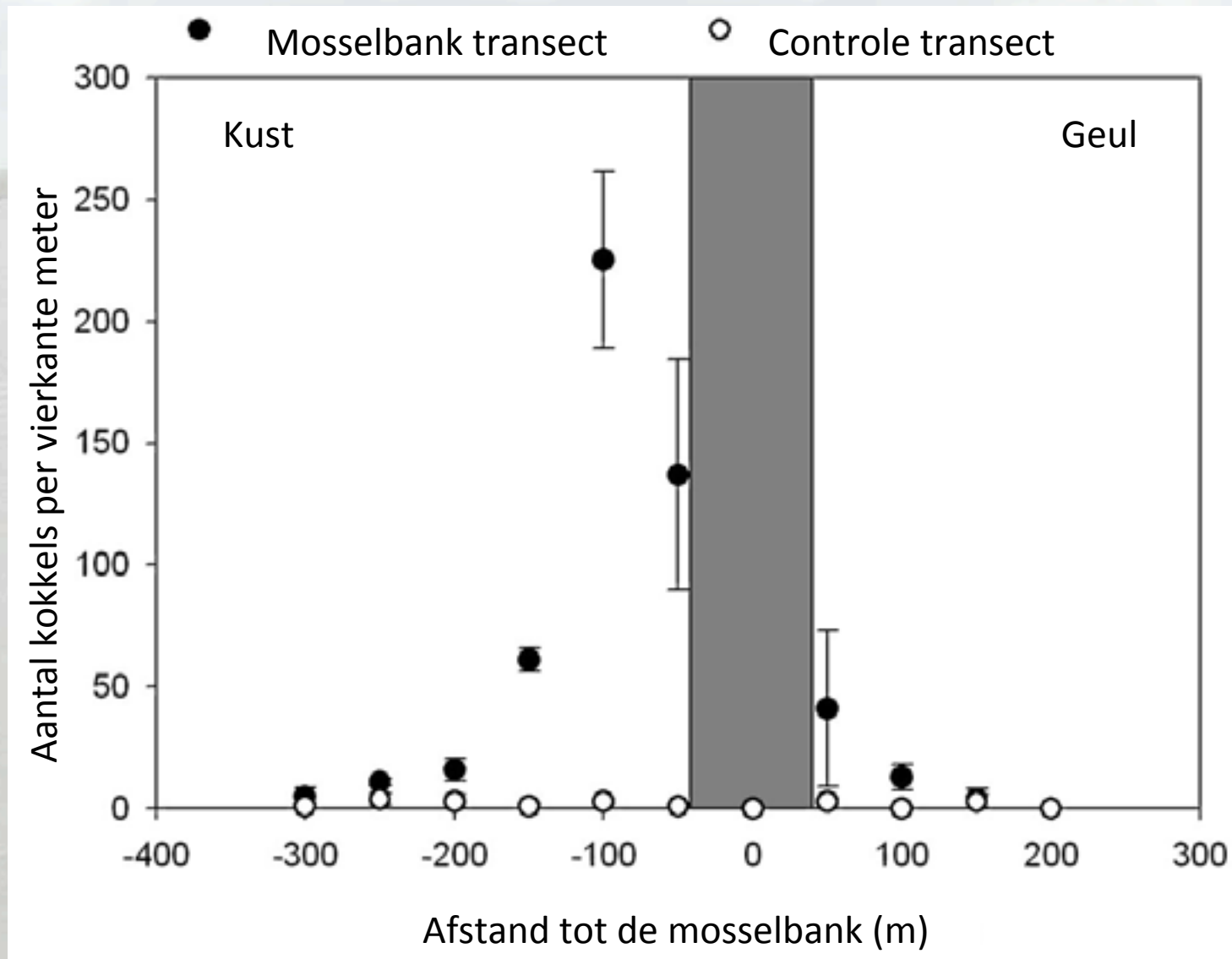
Christianen *et al*, in prep.

Uitstralingseffecten mosselbanken Waddenzee

Uitstralingseffecten mosselbanken Waddenzee

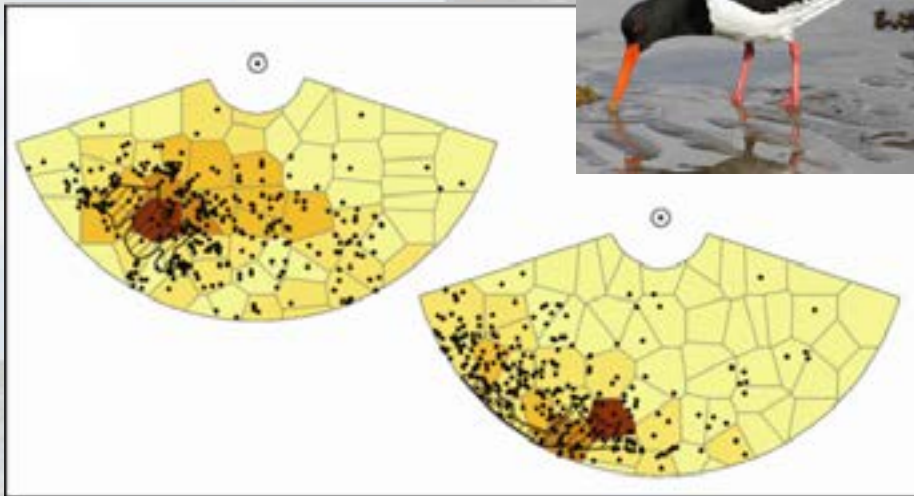
Uitstralingseffecten mosselbanken Waddenzee

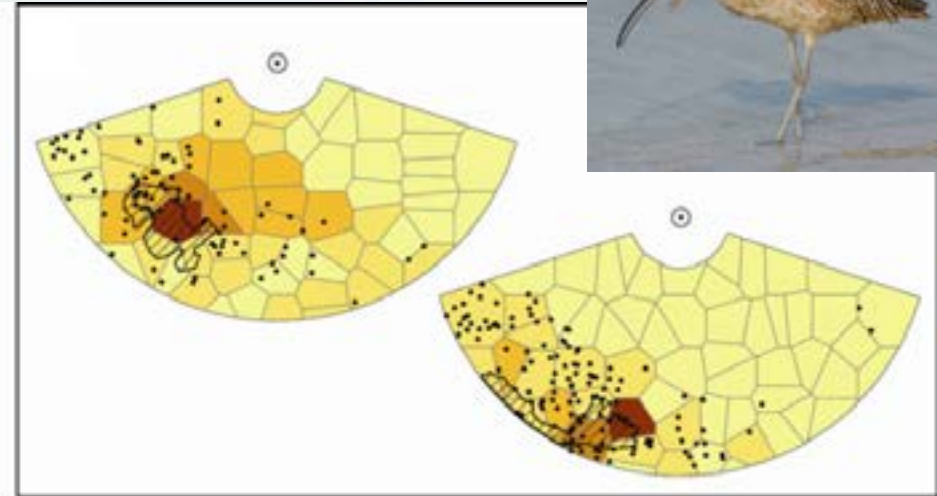

Uitstralingseffecten mosselbanken Waddenzee

Scholekster

Wulp

Organisch stof gehalte (%)

0 - 1

1 - 2

2 - 3

3 - 4

4 - 6

Biobouwers in de Waddenzee en andere kustsystemen zijn...

- Belangrijk voor de biodiversiteit...
- Tot ver voorbij hun eigen grenzen...
- En herstel na verstoring is vaak (heel) moeilijk door feedbacks (“kritische massa” nodig)

Website: <http://tjisse.van-der-heide.com>